

De auteur

Caitlin Meyer

Promovenda en docent
Universiteit van
Amsterdam

email: c.m.meyer@uva.nl

De spreker

João Costa

Bekend als:
Minister van Onderwijs
(Portugal) en verbonden
aan Nova Universiteit
Lissabon

Leuk weetje:
Costa promoveerde aan
de Universiteit Leiden

Het congres

GALA:
Generative Approaches
to Language Acquisition

Wanneer:
7-9 september 2017

Waar:
Palma de Mallorca
(Spanje)

Wat hebben onderwijs en fundamenteel taalkundig onderzoek gemeen? Veel te weinig, vindt João Costa. De Portugese Minister van Onderwijs betoogt tijdens een keynotelezing op GALA (Generative Approaches to Language Acquisition) dat de taalwetenschap en het onderwijs wat directer met elkaar in aanraking mogen komen.

De setting van Costa's lezing is Palma de Mallorca. Geen Spaans zonetje, maar de kelder van een cultureel centrum, waar een internationaal gezelschap aan taalverwervingsonderzoekers bijeengekomen is om recente ontwikkelingen in hun vak te delen en ideeën uit te wisselen. Costa, die het gebrek aan daglicht compenseert met een zonnig humeur, komt voor het laatste: als politicus is hij naar eigen zeggen eigenlijk geen onderzoeker meer. Dit laatste heeft hem doen inzien hoe de wereld buiten de universiteit eruit ziet en waar de schoen wringt tussen het onderzoek en de buitenwacht.

Dat er iets wringt, blijkt volgens Costa uit hoe weinig er de afgelopen 50 jaar aan fundamenteel taalkundig onderzoek de scholen en de maatschappij is binnengedrongen. Al decennialang wordt onderzocht hoe taal werkt en zich ontwikkelt, hoe taalvaardigheid kan worden gestimuleerd en hoe taalstoornissen kunnen worden opgespoord. Dat heeft een enorme berg aan kennis opgeleverd maar tot Costa's grote frustratie blijkt daar amper iets van door te sijpelen in het onderwijs.

Zonde, vindt Costa: die inzichten kunnen docenten én leerlingen helpen, mits taalkundeonderwijs goed geïntegreerd wordt in het curriculum en aansluit op

brederoel dan "iets van taal weten". Welke doelen dan? Internationale doelen van het onderwijs, of de zogeheten [2030 Sustainable Development \(SD\) doelen van de Verenigde Naties](#).

Hoewel hij het niet letterlijk zegt, lijkt zijn streven dus om taalkunde te gebruiken om het onderwijs in algemene zin te verbeteren. Costa betoogt dat taalwetenschappers de taal te vaak zien als onderzoeksobject, en te weinig als maatschappelijk middel.

Inzichten uit de fundamentele taalkunde kunnen docenten én leerlingen helpen.

Tijdens de lezing denkt Costa hardop na over drie punten waar de taalwetenschap kan helpen om dit grotere doel te bereiken: (I) taalkennis en –bewustzijn, (II) het bepalen van interventiedomeinen, en (III) inclusiviteit.

I. Taalkennis en- bewustzijn

Bij het eerste punt ziet hij kennis van de taal als een manier om niet alleen taalvaardigheid te bevorderen, maar ook om creatief denken te stimuleren en probleemoplossende vaardigheden te ontwikkelen. Taal(kunde)onderwijs helpt je, stelt hij, niet alleen om een (eerste, tweede, zoveel-

ste) taal te leren of te verbeteren, maar ook om te leren nadenken. Veel talige kwesties zijn puzzels die je van verschillende kanten *kan*, of zelfs *moet*, benaderen om ze op te lossen. Je hebt er geen dure apparatuur voor nodig: je eigen taalintuïties en creativiteit zijn voldoende. Met taalkunde kun je dus leren leren en onbewuste abstracte kennis naar boven laten komen.

II. Interventiedomeinen

Het tweede punt is van belang voor leerkrachten, logopedisten en iedereen die zich bezighoudt met problemen in de (taal)ontwikkeling of met taalonderwijs. We kunnen bekende 'mijlpalen' in de taalontwikkeling inzetten als leidraad: als we weten wanneer en hoe stukjes van de taal normaliter geleerd worden, dan kunnen we ook bepalen of en wanneer daarover lessen moeten komen, en waarop die lessen dan gericht moeten zijn. Docenten kunnen taalkundige kennis inzetten om hun leerlingen te helpen. Als voorbeeld noemt hij o.a. studies die laten zien dat kinderen op verschillende taalonderdelen anders reageren: zo vallen bij werk-

woorden inflectiefouten meer op dan volgordefouten, zeer kort door de bocht gesteld.

III. Inclusief onderwijs

Het derde onderwerp: inclusief onderwijs, een speerpunt van de politiek. Het leslokaal moet zo divers en inclusief mogelijk zijn: iedereen heeft ongeacht diens sociaal-economische status, taalachtergrond of mogelijke beperkingen, recht op kwalitatief onderwijs.

We kunnen bekende 'mijlpalen' in de taalontwikkeling inzetten als leidraad

Taalkundige onderwerpen bieden houvast om maatschappelijke kwesties in de klas te bespreken, maar kunnen ook relevant zijn voor de manier waarop taalbeleid wordt gevormd en de manier waarop docenten hun onderwijs verzorgen. Kunnen we bijvoorbeeld, door docenten iets bij te leren over taalkunde, op een inclusieve manier omgaan met taalvariatie en minderheidstalen?

Gezamenlijk verder

Op het einde van zijn lezing betoogt Costa wat we écht nodig hebben: grootschalige internationale projecten, waarbij niet alleen onderzoekers en docenten betrokken zijn, maar ook beleidsmakers, logopedisten en intern begeleiders. Gezamenlijk moet er bijvoorbeeld gekeken worden naar welke initiatieven effect hebben op het onderwijs, welke interventies zinvol zijn, en welke taalkundige fenomenen onderbelicht zijn?

Kortom, Niet alleen kan redeneren over taal scholieren helpen bij andere vakken, het helpt ze ook om bewust te zijn van hun identiteit en de diversiteit om zich heen. Iedereen kan meedoen, want taal is van ons allemaal, kost niks en door het te gebruiken wordt het een krachtiger middel (je kunt er beter mee leren, bijvoorbeeld als je moeilijke teksten moet lezen, en je kunt je beter uitdrukken). In die zin is taal dus een soort spier. Taalkunde als kloppend hart van het onderwijs? Ambitueus, maar dat is Costa ook. Kwestie van doelen op elkaar afstemmen, denk hij.

HOE DAN?

Costa geeft zelf een concreet voorbeeld aan de hand van de Portugese voornaamwoorden *tu* en *voce* (jij en u, al ligt het iets ingewikkelder). Hij begint de les met een onderzoeksvraag (dat maakt het spannend en doelgericht) die de groep op basis van eigen intuïties kan beantwoorden: wanneer gebruik je *tu* en wanneer *voce*? Hij laat ze kijken naar het gebruik van voornaamwoorden, wanneer je het onderwerp van de zin (niet) kan weglaten, wat er verandert bij nevenschikkingen, bijzinnen, et cetera. Omdat *tu* en *voce* gepast gebruiken nog best een uitdaging is, koppelt hij de 'ontdekking' van hoe het systeem werkt aan een schrijfopdracht waarin de groep leerlingen *tu* en *voce* moeten verwerken. Nadenken, oplossen, kennis bewust maken, oefenen met schrijven, beleefdheid en correct taalgebruik, allemaal om een klein taaldingetje heen. Het voorbeeld laat zien dat onderzoekers niet hun onderzoek hoeven aan te passen, als de interactie tussen academici, politici en het onderwijs verbeterd wordt.